

Mokytojos Aldonos Genovaitės Karaliūtės — Černiauskienės atsiminimai apie savo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoją Eleną Gabulaitę

Elena Gabulaitė mums, Biržų gimnazijos 22-ajai laidai, dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą paskutiniaisiais gimnazijoje 1943-1944 metais.

Atėjo į klasę tokia jaunutė, ką tik mokslus baigusi. Kukliai apsirengusi, visada tvarkinga. Dėstymo tonas ramus. Pamokų metu mėgo kalbėti su humoru — kaip sakoma — per dantį traukti... Mano klasė buvo judri, gan triukšminga. Mokytoja sugebėjo mus ramiai valdyti. Gal tos švelniai geliančios pastabos, pajuokavimai ir tramdė mus. Neturėjo mokytoja ir pravardės. Kažkaip prie jos nelipo. Ji buvo Gabulaitė, lietuvių k. mokytoja, ir tiek. Mėgau jos pamokas. Mokytoja smulkmeniškai nagrinėdavo mūsų rašinių klaidas. Jai dėstant, ne viena rašybinė mįslė buvo įminta. Vietinė tarmė mums, biržiečiams, trukdė skirti ilguosius bei trumpuosius balsius, ypač „i“ ir „y“. Net keista, kad tik paskutinėje klasėje paaiškėjo — šioje bėdoje gali padėti lietuvių k. gramatikos taisyklės. Kai mokytoja aptardavo rašinio kūrybinę mintį, vis primindavo: „Mergaitės, nerašykit stalčiui“. (Gimnazijoje tuo metu buvo atskiros berniukų ir mergaičių klasės). Mėgau rašyti referatus. Taip vadinome rašinius, skirtus platesniam rašytojo gyvenimo bei kūrybos nagrinėjimui. Patiko Juozas Tumas — Vaižgantas. Nebeatsimenu referato pavadinimo, bet jis buvo skirtas mano mėgiamam rašytojui. Teko garbė rašinių perskaityti viename literatų vakare savo gimnazijoje ir net Rokiškio gimnazijos literatams. O parašiau referatą, aišku, tik mokytojos Elenos Gabulaitės paraginta.

Baigus gimnaziją, mūsų klasės keliai su mokytoja išsiskyrė. Susitikome tik po dvidešimt metų — 1964m. Tai buvo mūsų 1944m. abiturientų susitikimas savo buvusioje gimnazijoje Biržuose (po dešimt metų, deja, susitikome Kaune be mokytojų). Kiek prisimenu, mokytoja Elena Gabulaitė nepraleidė nė vieno mūsų 22-osios abiturientų laidos susitikimo. Paskutinis pasimatymas su mumis, buvusiais mokiniais, mokytojai buvo 1999m. vasarą. Tų metų rudenį mokytoja mus paliko negrįžtamai... Gal todėl, tarsi nujausdama, ji pravedė mūsų buvusioje mergaičių klasėje tokią ilgą ir idomią pamoką su užduotimi — parašyti prisiminimus apie 1940-uosius metus. Atrodo, kad mes, buvę jos mokiniai, nė vienas šios užduoties „nespėjome“ įvykdyti. O mokytoja turbūt buvo sumaniusi mūsų rašinius panaudoti naujam literatūriniam darbui.

Su mokytoja Elena Gabulaitė aš bendravau artimiau negu kiti klasės draugai ar draugės. Mat jų tarpe buvau vienintelė lietuvių k. mokytoja ir dar

rašinėjanti. Mes susirašinėjome, keisdavomės proginiais sveikinimais. Ypač artimiau pradėjome bendrauti Atgimimo metais. Kokia linksma buvo mokytoja 1989m. vasarą, kai mūsų klasė šventė gimnazijos baigimo 45-metį! Prisimenu jos žodžius: „Tu tik rašyk, Aldonėle (taip mane ji vadino), dabar jau galima apie viską atvirai. Gal ir knygelę kada išleisi“. Apie tai tuomet net nesvajojau. Tik kai kada mokytojai į Panevėžį, kur ji gyveno, nusiūsdavau savo eiles, klausdavau jos nuomonės. Kadangi mokytoja gyveno tolokai, apie jos visuomeninę veiklą nežinojau tik iš jos laiškų arba per susitikimus įteiktų leidinių, laikraščių iškarpų. Man buvo malonu mokytoją pamatyti Biržuose įvykusiame partizanų, jos kurso draugų poetų Mamerto Indriliūno ir Broniaus Krivicko, paminėjime. Mokytoja dalyvavo su žurnalo „Sietynas“ atstovais Dariumi Kuoliu, Remigijumi Gasiliūnu. Ji skaitė pranešimą apie kurso draugų nueitą partizaninį kelią. Didžiavausi, kad esu jos mokinė. Supratau, kad ji — neeilinė mokytoja, įdavusi mums, savo mokiniams, pradžiamokslį gimtosios kalbos grožiui ir meilei atskleisti. Mokytoja buvo giliai tikinti, dalyvavo ateitininkų veikloje. Tai sužinojau irgi tik pirmaisiais mūsų nepriklausomybės metais.

Mokytoja mylėjo Biržus, nors ir neilgai čia užsibuvo. Mūsų klasės susitikimų dieną vis rasdavo laiko viena pasivaikščioti, kaip sakydavo, po savo jaunystės prisiminimų miestą. Kokie tai buvoprisiminimai, taip ir neišdrįsau paklausti. Gal ji čia sutiko mylimą žmogų?

Teko mokytoją Elena Gabulaitę aplankyti ir jos kukliame namelyje Panevėžyje. Kiek žinau, ji vis ką nors globodavo, slaugydavo. Bendravo su įdomiais žmonėmis, rinko apie juo žinias, iš „užmaršties atkasė“ (jos žodžiais) ne vieną Lietuvos šviesuolį, literatūrinio žodžio meistrą. Aktyviai literatūriniai veiklai mokytoją skatino meilė Tėvynei, meilė Lietuvai. Kai pagalvoju - kokia Mokytoja mus mokė! Nemažą įtaką mokytoja Elena Gabulaitė turėjo ir mano knygos „Mano metai“ pasirodymui. Susitikimų metu vis išgirdavome: „Tai kada Karaliūtė išleis savo eilėraščius?“ Opaskutiniame susitikime, kai pasakiau, kad jau ruošiu leidiniui medžiagą, užsiprašė: „Tai man gal, Aldonėle, pirmajai padovanosi?...“

Nepaprastai apgailėstauju, kad negalėjau išpildyti savo mielosios mokytojos prašymo. Tegu šie trumpi prisiminimai apie Ją bus tarsi mano atsiprašymas, padėka už tai, kad galėjau nemažą gyvenimo dalį būti šalia Jos, Elenos Gabulaitės, šviesos.

Aldona Genovaitė Karaliūtė — Černiauskiene

P.S. Savo draugams kada nors papasakosiu, kaip mokytoja išradingai Panevėžyje organizavo mano pasimatymą su buvusiu jaunystės draugu literatu kritiku iš anapus Atlanto. Pasimatymas įvyko po 46-erių metų.